

УДК 378.14

Віталій Хоменко, кандидат технічних наук, доцент,
завідувач кафедри комп'ютерних технологій в управлінні та навчанні
Бердянського державного педагогічного університету

РОЗРОБКА ДУАЛЬНОГО ЗМІСТУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ НА ЗАСАДАХ ФІЛОСОФСЬКИХ КАТЕГОРІЙ

У статті обґрунтовані елементи філософського концепту розробки теорії дуального змісту професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів. Автор акцентує на важливій ролі філософських категорій, та підводить до висновку, що теорія дуального змісту повинна враховувати такі категорії, як: зміст та форма, простір та час, матеріальне та ідеальне, загальне та конкретне.

Ключові слова: філософські категорії, інженери-педагоги, дуальний зміст професійної підготовки, дуальні професійні компетентності.

Рис. 2. Літ. 11.

Виталий Хоменко, кандидат технических наук, доцент,
заведующий кафедрой компьютерных технологий в управлении и обучении
Бердянского государственного педагогического университета

РАЗРАБОТКА ДУАЛЬНОГО СОДЕРЖАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ ИНЖЕНЕРОВ-ПЕДАГОГОВ НА ОСНОВАНИИ ФИЛОСОФСКИХ КАТЕГОРИЙ

В статье обоснованы элементы философского концепта разработки теории дуального содержания профессиональной подготовки будущих инженеров-педагогов. Автор делает акцент на важной роле философских категорий, и подводит к выводу, что теория дуального содержания должна учитывать такие категории, как: содержание и форма, пространство и время, материальное и идеальное, общее и конкретное.

Ключевые слова: философские категории, инженеры-педагоги, дуальное содержание профессиональной подготовки, дуальные профессиональные компетентности.

Vitaly Khomenko, candidate of technical sciences, associate professor,
the chair of computer technologies in management and education
of Berdyansk State Pedagogical University

THE WORKING OUT OF DUAL CONTENT OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE ENGINEERS – TEACHERS ON THE BASIS OF PHILOSOPHICAL CATEGORIES

In the article the elements of the philosophical concept of development the theory of dual content of future engineers-teachers' professional training have been grounded. The article focuses on the important role of philosophical categories and leads to the conclusion that the theory should take into account the content of the dual categories such as: content and form, space and time, material and ideal, general and specific.

Keywords: philosophical categories, engineers-teachers, dual content of future engineers-teachers' professional training, dual professional competence.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Потреби системи професійної освіти, логіка суспільного розвитку, сучасний рівень педагогіки і психології викликали необхідність систематичного дослідження проблеми розробки теорії дуального змісту професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів, обґрунтування підходів до об'єктивного її вирішення з урахуванням сучасного стану системи освіти України.

Аналіз останніх досліджень та публікацій, в яких започатковано розв'язання даної

проблеми і на які спирається автор. Філософські концепції та принципи розробки змісту професійної підготовки навчання досить повно розроблені О. Коваленко, В. Красвським, В. Ледньовим, О. Романовським, М. Скаткіним та ін. Однак практично не розробленою залишається теорія дуального змісту професійної підготовки інженерів-педагогів, як фахівців подвійної кваліфікації.

Аналіз праць, присвячених питанням розробки концептуальних філософських засад змісту професійної підготовки за подвійною кваліфікацією, показав наявність фрагментарних емпіричних підходів та відсутність комплексного

**РОЗРОБКА ДУАЛЬНОГО ЗМІСТУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ НА ЗАСАДАХ ФІЛОСОФСЬКИХ КАТЕГОРІЙ**

системного підходу на основі якого можливо розробити науково-обґрунтований дуальний зміст професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів.

Формулювання цілей статті. Метою статті є визначення, обґрунтування та розробка філософських основ розробки дуального змісту професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розвиток мислення й ставлення людини до світу відбувається за допомогою й на основі формування гранично загальних понять (категорій) – форм відбиття універсальних законів об’єктивного світу і їх інтерпретації.

Під категорією розуміють форми усвідомлення в поняттях загальних способів ставлення людини до світу, які відбивають найбільш загальні, істотні властивості й закони природи, суспільства й мислення [11, 193].

Відмінною рисою філософських категорій є їх гранична широта – вони не можуть бути скорочені до понять природної мови, що має обмежений обсяг. Особлива цінність філософських категорій полягає в тому, що вони відіграють методологічну роль у науці, оскільки відбивають закони й закономірності, загальний зв’язок і принципи розвитку речей, охоплюючи світ як ціле.

Філософські категорії виконують інструментальні функції, будучи способом пізнання й освоєння різних явищ, формуючи певну методологію наукового пізнання.

Основними діалектичними категоріями є “загальне – особливе – конкретне”, розглянемо їх використання у розробці теорії дуального змісту. Ці категорії широко використовуються, передусім, як загальні та універсальні форми мислення та наукового пізнання.

У теорії дуального змісту професійної підготовки майбутні інженерів-педагогів ці категорії можливо застосувати при вивченні відношень між концептами теорії дуального змісту професійної підготовки та закономірних зв’язків і взаємодією між професійною діяльністю інженерів-педагогів, дуальними професійними компетентностями, самим дуальним змістом професійної підготовки та змістом конкретних дисциплін.

При розробці теорії дуального змісту взаємодія концептуальних теоретичних основ відбувається саме за структурою відношень “загальне – особливе – конкретне”. Тобто філософські закони,

методи, категорії належать до “загального”, а отже визначають ті базові універсальні компоненти для розробки теорії.

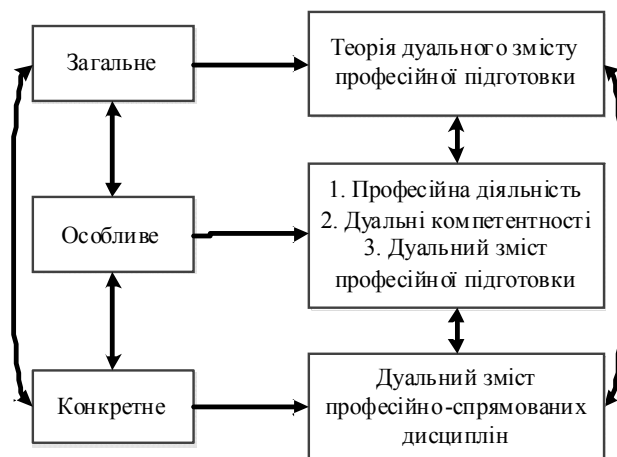
Категорія “особливе” визначає ті загальнонаукові (системні, математичні) та психолого-педагогічні засади, які виступають у якості діалектичного зв’язку між “загальним” і “конкретним”. Концепти, які визначаються категорією “особливе” мають відносний характер і дозволяють визначити різні сторони і форми прояву загальних закономірностей у теорії дуального змісту.

Закони, методи та категорії теорії дуального змісту виступають тим “конкретним”, що є необхідним для об’єктивного існування дуальних компетентностей та змісту професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів.

Розглянемо зв’язки і взаємодію елементів змісту професійної підготовки враховуючи діалектичні філософські категорії “загальне – особливе – конкретне”.

З точки зору матеріалістичної діалектики зміст професійної освіти існує об’єктивно, як явище суспільного життя. Очевидно, що в ньому є елементи, котрі необхідно віднести до загальних рис, а є особливі і конкретні. З теорії змісту відомо [1; 2], що загальний характер будь-якого теоретичного положення визначається його спрямованістю не на конкретні дисципліни, а на певну теорію змісту, і що в силу саме цієї якості відповідна теорія змісту (теорія дуального змісту) є регулятором та визначником “особливого”: професійної діяльності, дуальних компетентностей та дуального змісту професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів. У якості “конкретного” виступає дуальний зміст професійно-спрямованих дисциплін (рис. 1).

Розглянемо співвідношення філософських

Рис. 1. Взаємодія теорії дуального змісту з дуальним змістом професійної підготовки та змістом дисциплін

категорій “матеріальне” та “ідеальне” в контексті розробки теорії дуального змісту професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів.

Процес людського пізнання можливий тільки тому, що первинна інформація, яка утворює матеріальний світ, відтворюється у якості вторинної інформації у людини (теорія відображення). Ця інформаційна двоїстість прослідковується та забезпечується найважливішим дуалізмом людського пізнання – “матеріальне – ідеальне”.

У професійній підготовці майбутніх інженерів-педагогів об’єктами навчання технічних дисциплін виступають об’єкти, процеси та явища матеріального світу, що представляють категорію матеріального. Об’єктами навчання дисциплін психолого-педагогічного та методичного спрямування є процес навчання технічної дисципліни в навчальному закладі професійної освіти засобами науки, яка вивчається, та представляє категорію “ідеального”.

Предмет навчання технічних дисциплін – це знання про технічні матеріальні об’єкти, процеси та явища, що представляють категорію ідеального. Предметом навчання методичних дисциплін у професійній підготовці майбутніх інженерів-педагогів виступають закономірності методичної діяльності викладача і майстра виробничого навчання з конструювання, використання і розвитку спеціальних засобів навчання (засобів навчання професії), за допомогою яких здійснюється регуляція навчальної діяльності викладача, майстра та когнітивної діяльності учнів з формування професійних знань і вмінь та розвитку професійно важливих якостей особистості. Предмет навчання методичних дисциплін представляють категорію ідеального.

Отже, можна зробити висновок про первісність змісту технічних дисциплін по відношенню до змісту методичних дисциплін і можливість використання технічних дисциплін для реалізації дуальності на основі надбудови методичного шару змісту.

Відповідно до сучасних філософських підходів до проблеми взаємозв’язку ідеального та матеріального, ідеальним вважається такий образ матеріального, який співвідноситься з майбутнім результатом діяльності людини [3]. Такий підхід до визначення ідеального по відношенню до матеріального дозволяє реалізувати цілі професійного розвитку особистості студента, які одночасно відбиваються у дуальному змісті професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів.

Розглядаючи співвідношення матеріального та ідеального у професійній підготовці майбутніх інженерів-педагогів комп’ютерного профілю можна зробити висновок про існування дуальної системи подання матеріальних та ідеальних об’єктів навчання у ідеальних методичних продуктах творчого мислення студентів. Ці продукти є результатом не пасивного відтворення дійсності студентами, а результатом творчого інтелектуального процесу.

Подібний підхід дозволяє досягти двуполюсності ідеального, що відбивається у діалектичному законі переходу кількості у якість: перехід двоїстої системи, яка складається з матеріальних об’єктів технічної та ідеальних об’єктів психолого-педагогічної підготовки у їх ідеальні образи та подальше створення ідеального дуального образу нового методичного об’єкту на основі творчого інтелектуального процесу. На основі цього відбувається виокремлення нового ідеального образу методичного об’єкту, який раніше не існував, але який можливо створити.

Перехід у стан ідеального методичного об’єкта відбувається у відповідності з його ідеальним образом (рис. 2). Такий ідеальний методичний об’єкт є дуальною системою, яка відповідно до визначення “дуальності” складається з двох первісно не збіжних один в одного компонентів (інженерного та психолого-педагогічного) професійної підготовки.

Використання моделі дуальної взаємодії матеріального та ідеального в системі змісту професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів дозволяє однозначно вирішити проблему взаємодії розділеного змісту інженерної та психолого-педагогічної підготовки. Що, в свою чергу, дозволяє змоделювати дуальний зміст професійної підготовки та забезпечити його засвоєння на понятійно-аналітичному та понятійно-синтетичному рівнях.

В системах дуальних професійних компетентностей і дуального змісту професійної підготовки майбутні інженерів-педагогів повинно бути відображено ряд діалектично пов’язаних компонентів: матеріальний об’єкт інженерної підготовки, ідеальний об’єкт психолого-педагогічної підготовки та відповідний їм ідеальний образ методичного об’єкту. Обидві дуальні системи в теорії дуального змісту покликані забезпечити діалектичну єдність матеріального та ідеального об’єктів та відповідного їм ідеального дуального образу.

Взаємодія об’єктів інженерної та психолого-педагогічної професійної підготовки інженерів-педагогів повинна ґрунтуватися на забезпеченні

**РОЗРОБКА ДУАЛЬНОГО ЗМІСТУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ НА ЗАСАДАХ ФІЛОСОФСЬКИХ КАТЕГОРІЙ**

Рис. 2. Дуальна взаємодія матеріального та ідеального в системі змісту професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів

їх діалектичної єдності. Одним із засобів реалізації цього, є використання теорії дуального змісту професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів, побудованої на моделях представлення об'єктів інженерної та психолого-педагогічної підготовки.

Впровадження цих моделей дозволить досягти високого рівня взаємодії двох множин об'єктів та їх перехід у загальний ідеальний методичний об'єкт.

Розглядаючи множини об'єктів методичної та технічної підготовки можна зробити висновок про їх структурну спорідненість, яка прослідковується у змісті та загальних процесах діяльності майбутніх інженерів-педагогів. Так, зміст інженерної та методичної підготовки подібні, це пояснюється тим, що методичні дисципліни мають побідні структури в основі побудови змісту. Тобто структури зміст інженерної дисципліни одночасно і є структурами змісту навчання для методичної дисципліни.

Інтеграція моделі дуального змісту професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів у взаємодію об'єктів інженерної та психолого-педагогічної підготовки й ідеального образу методичного об'єкту у свідомості

інженера-педагога повинного ґрунтуватися на адекватних процесах, та механізмах відображення психікою людини матеріальних та ідеальних об'єктів. У свою чергу використання системи дуального змісту професійної підготовки зобов'язано значно скоротити обсяги когнітивного навантаження на майбутніх інженерів-педагогів та покращити рівень, як інженерної так і методичної підготовки.

Отже можна зробити припущення, що використання зазначених моделей дозволить підвищити якість навчальної діяльності та рівень засвоєння знань, як з інженерних дисципліни, так і з психолого-педагогічних.

Розглянемо філософські категорії простору, часу та матерії з метою визначення їх місця та ролі у розробці дуального змісту професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів комп'ютерного профілю.

У працях науковців А. Мостепаненко [5], Е. Чудинова, А. Грюнбаума [9] визначається головними формами існування матерії є простір і час. Ці форми зумовлюють засоби та методи розташування та розпізнавання матеріальних об'єктів у просторі та часі. Ці матеріальні об'єкти є предметом вивчення інженерних та психолого-

педагогічних дисциплін у професійній підготовці майбутніх інженерів-педагогів.

Відповідно до праць М. Парнюка, Є. Причепий, І. Огородника [6], І. Кузнецова [7] під цими категоріями розуміють рухому матерію. Інженерні, психолого-педагогічні та методичні дисципліни у форматі професійної підготовки представлені комплексами об'єктів та змінних процесів, які характеризуються просторовими координатами та часом. Отже використання особливостей цих філософських категорій у розробку моделі дуального змісту є одним із завдань дослідження.

Розглянемо зв'язок філософських категорій простору та часу з ідеальними образами матеріальних об'єктів, які представлені психічними механізмами та процесами відображення у свідомості людини навчальної інформації.

Спираючись на первісну незвідність один до одного компонентів змісту професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів та використовуючи діалектичну єдність цих компонентів можна стверджувати, що їх дуальна єдність досягається за допомогою часового (процедурного) та просторового (змістового) упорядкування структур та елементів змісту інженерних та психолого-педагогічних дисципліни на макро- та мікро-рівнях декомпозиції структурних елементів професійної підготовки для досягнення інтеграції змісту інженерної та психолого-педагогічної професійної підготовки.

Структурна єдність дуальних компонентів професійної підготовки на макрорівні досягається на основі використання просторових властивостей упорядкування елементів змісту. Функціональна єдність на мікрорівні досягається за рахунок упорядкування елементів змісту на основі часових характеристик та відповідних моделей.

Необхідно відзначити, що при розробці системи дуального змісту професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів є питання структурування форми відповідно до часу. Це можливо за умови використання рівнозначних структур для одночасного подання різних компонентів дуального змісту в один і той же інтервал часу.

Розглянемо проблему розробки теорії дуального змісту професійної підготовки з врахуванням діалектичного впливу на неї філософських категорій змісту і форми.

У психолого-педагогічній літературі зазвичай для представлення системи знань та вмінь з предметних галузей та окремих дисципліни використовують структурно-логічні схеми [8; 11].

Процес розробки системи знань та вмінь

подвійних спеціальностей [4] призводить до збільшення кількості навчальних елементів та зв'язків між ними у декілька раз, як наслідок відбувається значне ускладнення та збільшення обсягів структурно-логічних схем. Відшукання та розпізнання об'єктів, зв'язків, явищ, процесів інженерних та психолого-педагогічних дисципліни з використанням таких структурно-логічних схем стає майже неможливим та займає багато часу.

Отже існуюча традиційна форма унеможливає подальший розвиток структури змісту подвійних спеціальностей, тобто утворюється конфлікт форми і змісту. Головною проблемою використання структурно-логічних схем, як традиційної форми представлення змісту професійної підготовки є специфіка подвійних спеціальностей. Вона передбачає наявність великої кількості елементів дидактичного процесу, які мають схожу структуру та подібні логічні об'єкти, зв'язки, процеси тощо. Це перетворює традиційну структурно-логічну схему у невпорядковану мішанину з об'єктів та зв'язків між ними. Одним з напрямків розв'язання цієї проблеми у відмові від традиційної форми подання структурно-логічних схем та переходу на кругову систему з виділення дуальних елементів системи. В загальному випадку можна говорити про використання n-шарової кругової форми структурно-логічних моделей з об'єднанням подвійних елементів на основі їх дуальних відношень.

Діалектичний зв'язок та взаємодія двох форм представлення дуальної системи змісту професійної підготовки полягає в тому, що при конкретному розгляді об'єктів процесів та явищ професійної підготовки доцільно використовувати традиційні форми структурно-логічних схем, а при загальному кругові.

Висновки за результатами дослідження, перспективи подальших розвідок у даному напрямку.

Однозначні, цілісні, істотні відносини буття дозволяють філософським категоріям виступати в якості інструмента пізнання для розробки теорії дуального змісту професійної підготовки. Філософська концепція теорії дуального змісту професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів має свій поняттєво-категоріальний апарат, що утворює єдину термінологічну систему концепції, що включає ключові й допоміжні категорії й уточнюючі поняття.

Філософські категорії лежать в основі аналізу й узагальнення інформації чуттєвого сприйняття і уявлення про реальну дійсність при розробці теорії дуального змісту професійної підготовки.

Подальше дослідження передбачає обґрунтування

**МОТИВАЦІЯ ОВОЛОДІННЯ ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ ЯК ОДИН ІЗ ЧИННИКІВ
ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ЕКОНОМІЧНОГО НАПРЯМУ**

та розробку загальнонаукових засад теорії дуального змісту професійно підготовки майбутніх інженерів-педагогів.

1. Бабанский Ю.К. Оптимизация педагогического процесса: (В вопр. и ответах): Пер. со 2-го перераб. и доп. рус. изд. / Ю.К. Бабанский, М.М. Поташиник. – Душанбе: Маориф, 1987. – 191, [1] с.

2. Краевский В.В. Проблемы научного обоснования обучения (Методологический анализ) / В.В. Краевский – М.: Педагогика, 1977. – 255 с.

3. Куцов В.И. Роль философии в научном познании / В.И. Куцов. – М.: Знание, 1976. – 64 с.

4. Лазарев М. І. Полісистемне моделювання змісту технологій навчання загальноінженерних дисциплін: монографія / М.І. Лазарев. – Х.: Вид-во НФаУ, 2003. – 356 с.

5. Мостепаненко А.М. Проблема универсальности основных свойств пространства и времени / А.М. Мостепаненко. – Л.: Наука, 1969. – 229 с.

6. Пространство и время / М.А. Парнюк, Е.Н. Прицелый, И.В. Огородник и др. – К.: Наукова думка, 1984. – 294 с.

7. Пространство, время и движение / Под ред. И.В. Кузнецова. – М.: Наука, 1971. – 624 с.

8. Сохор А.М. Логическая структура учебного материала. Вопросы дидактического анализа / А.М. Сохор. – М.: Педагогика, 1974. – 192 с.

9. Чудинов Э.М. Философские проблемы пространства и времени / Э.М. Чудинов, А. Грюнбаум. – М.: Прогресс, 1969. – 590 с.

10. Философский словарь / Под ред. И.Т. Фролова. – 5-е изд. – М.: Политиздат, 1986. – 590 с.

11. Халперн Д. Психология критического мышления / Д. Халперн. – СПб.: Питер, 2000. – 512 с.

Стаття надійшла до редакції 26.11.2013

УДК 002.8(001.378):37

*Лілія Петльована, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов
Хмельницького національного університету*

**МОТИВАЦІЯ ОВОЛОДІННЯ ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ ЯК ОДИН ІЗ ЧИННИКІВ
ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ЕКОНОМІЧНОГО НАПРЯМУ**

У статті визначено мотиваційну сферу людини і охарактеризовано види навчальної мотивації: зовнішня та внутрішня; позитивна та негативна. Виділено ефективні форми та методи навчання іноземній мові та прийоми розвитку мотивації до її вивчення.

Ключові слова: мотивація, методи навчання, проектна технологія, рольові ігри, професійна підготовка.
Літ. 7.

*Лилия Петлевана, кандидат педагогических наук, доцент кафедры иностранных языков
Хмельницкого национального университета*

**МОТИВАЦИЯ ОВЛАДЕНИЯ ИНОСТРАННЫМ ЯЗЫКОМ КАК ОДИН ИЗ
ФАКТОРОВ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ СПЕЦИАЛИСТОВ
ЭКОНОМИЧЕСКОГО НАПРАВЛЕНИЯ**

В статье определено мотивационную сферу человека и охарактеризованы виды учебной мотивации: внешняя и внутренняя; положительная и отрицательная. Выделены эффективные формы и методы обучения иностранному языку и приемы развития мотивации к ее изучению.

Ключевые слова: мотивация, методы обучения, проектная технология, ролевые игры, профессиональная подготовка.

*Lilia Petliovana, Ph.D. (Pedagogic), Docent of Foreign Languages Department
Khmelnysk National University*

**THE MOTIVATION OF LEARNING A FOREIGN LANGUAGE AS ONE OF THE FAC-
TORS OF PROFESSIONAL TRAINING IN ECONOMIC DIRECTION**

The article defines the area of human motivation and describes the types of training motivation: external and internal, positive and negative. It highlighted effective methods of teaching foreign language and techniques of motivation to study it.

Keywords: motivation, teaching methods, design technology, role-playing games, professional training.

Постановка проблеми. Проблема формування мотивації до вивчення іноземної мови у вищих навчальних закладах економічного напрямку обумовлена створенням європейського простору вищої освіти,

який висуває складні завдання щодо більш ефективного міжнародного спілкування. З розвитком економічних, політичних і культурних взаємовідносин між Україною та іншими країнами Європи виникають сприятливі умови для обміну